

25. Москальова Н.П. Підсумки і завдання. Вступаючи в другий семестр / Н.П.Москальова // Педагог. – 7 лютого 1974р. – С.1.
26. Москальова Н.П. Насамперед – самостійна робота / Н.П.Москальова // Запорізький університет. – 14 жовтня 1997р. – С.2.
27. Москальова Н.П. Наша мова – наша доля / Н.П.Москальова // Запорізький університет. – 25 березня 1996р. – С.2.
28. Москальова Н.П. Куратор – наставник студента / Н.П.Москальова // Педагог. – 28 грудня 1984р. – С.2.
29. Москальова Н.П. Нариси історії кафедри української мови / Н.П.Москальова. – Запоріжжя: ЗДУ, 2000. – 80с.

УДК 811.111(71)'373.21'37'282

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ КАНАДСЬКОГО ВАРІАНТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Люшинська Г.В., викладач

Запорізький національний університет

Стаття присвячена опису семантичних особливостей регіональної лексики канадського варіанта англійської мови, які виникають під впливом екстралінгвістичних та соціолінгвістичних факторів. Основна увага приділяється семантичному опису регіональних іменників канадського варіанта англійської мови з елементами аналізу ареальних характеристик лексико-семантичних варіантів виділених одиниць, що дозволяє визначити їхнє місце, статус, діапазон парадигматичних зв'язків у національній лексико-семантичній системі англо-канадського варіанта.

Ключові слова: національний варіант мови, мовна варіативність, національні варіанти англійської мови, франко-канадська інтерференція, діалекти, регіоналізм, стандартна / нестандартна англійська мова, норма, варіант норми, національна самоідентифікація

Lyushinskaya A.V. СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЛЕКСИКИ КАНАДСКОГО ВАРИАНТА АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья посвящена описанию семантических особенностей региональной лексики канадского варианта английского языка, которые возникают в результате влияния экстралингвистических и социолингвистических факторов. Основное внимание уделяется семантическому описанию региональных имён существительных канадского варианта английского языка с элементами анализа ареальных характеристик лексико-семантических вариантов данных единиц, что позволяет определить их место, статус, диапазон их парадигматических связей в национальной лексико-семантической системе англо-канадского варианта.

Ключевые слова: национальный вариант языка, языковая вариативность, национальные варианты английского языка, франко-канадская интерференция, диалекты, регионализм, стандартный / нестандартный английский язык, норма, вариант нормы, национальная самоидентификация

Lyushinska A.V. THE SPECIFIC FEATURES OF THE CANADIAN ENGLISH REGIONAL LEXICAL UNITS' SEMANTICS / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The article is dedicated to the problem of the regional peculiarities of the Canadian variety of the English language. The purpose of the article is the regional Anglo-Canadian nouns' semantic analysis with the elements of the areal characteristics' study of the lexical semantic variants of these units. The regional Anglo-Canadian nouns' status, their level and their paradigmatic links with the national lexical semantic system of the Canadian variety of the English language are defined.

Key-words: Englishes, language variation, national variety, franco-canadian interference, dialects, regionalism, standard / non standard English, norm, national identity

Проблема вивчення національних варіантів полінаціональних мов залишається однією з важливіших у сучасному мовознавстві. В останні десятиріччя вона привертала увагу багатьох вітчизняних та іноземних лінгвістів. Питанням вивчення мовних ситуацій у країнах розповсюдження національно-негомогенних мов, взаємовідношення стандарту з іншими формами існування мови, стандартних та субстандартних мовних характеристик різних рівнів у синхронії та діяхронії присвячені праці А.Д. Швейцера, Н.І. Філічевої, А.І. Домашнева, Г.В. Степанова, М.А. Бородіної, О.А. Реферовської, Ю.А. Жлуктенка, М. Оркіна, Дж. Чемберса, Р. Грегга, Р. МакКоннелла та інших.

Однак проблема дослідження національної варіативності не є досконало вивченою, оскільки вітчизняною традицією у вивченні відмінних характеристик національних варіантів є, здебільшого, дослідження лише стандартних форм національних варіантів, зіставлення мовних характеристик різних рівнів національного варіанта з аналогічними явищами „метропольного стандарту” [1; 2; 3]. І хоч іноземні лінгвісти приділяють більшу увагу регіональним, низовим формам мови, соціолектним та суто діалектним мовним характеристикам [4; 5; 6; 7], усе ж більш вивченою залишається стратифікація саме літературного стандарту, зокрема в англістиці, ніж низові страти національних мов варіантів національно-негомогенних мов.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю визначення семантичних властивостей англо-канадського вокабулярія на сучасному етапі, що дозволяє інвентаризувати та вивчати власні національні ресурси формування стандартної лексики сучасної англійської мови в Канаді.

У сучасних дослідженнях англійської мови Канади вивчаються, головним чином, територіальні, соціальні, гендерні та вікові особливості фонетики і фонології (вимова варіантів фонем, яка є британською або американською нормою, а також британською або регіональною). У той же час подібні дослідження в галузі граматики та особливо лексики не набули належного висвітлення, отже, є нечисленними та мають описовий характер, зокрема й лексики окремих регіонів Канади.

Стаття присвячена опису корпусу регіональної лексики канадського варіанта англійської мови, доповненого описом семантичних характеристик лексики, вивченню діапазона розповсюдження та уживаності регіональних лексичних одиниць, зумовленого їх ареальними відмінностями.

Об'єктом дослідження є регіональні іменники канадського варіанта англійської мови, віднесені до чотирьох лексико-семантичних груп (далі ЛСГ): 1. Позначення людей; 2. Позначення рослин та тварин; 3. Позначення їжі та напоїв; 4. Позначення транспортних засобів. У межах даних ЛСГ лексичні одиниці, які описуються, об'єднуються за ареальним параметром як східні, західні, північні. У межах кожного ареала виділяються тематичні ряди, зіставляються згідно зі своїми значеннями та складом одиниць, які є членами даних рядів.

Предметом дослідження були особливості семантики регіональних лексичних одиниць, які виникають під впливом екстралінгвістичних та соціолінгвістичних факторів.

Метою даної роботи був семантичний опис регіональних іменників канадської англійської мови з елементами аналізу ареальних характеристик лексико-семантичних варіантів (далі ЛСВ) виділених одиниць, який дозволив визначити їх місце, статус, діапазон їх парадигматичних зв'язків у національній лексико-семантичній системі англо-канадського варіанта.

Задля поставленої мети було виявлено специфіку форм існування англо-канадського варіанта, у порівнянні з американським та іншими варіантами, та встановлено особливу роль низового, регіолектного рівня англо-канадської мови в формуванні національного мовного стандарту; визначено тенденції розвитку національного мовного стандарту в Канаді в умовах взаємодії регіональних узусів з узусом метрополії Онтаріо та тривалого домінування британського національного варіанта, а також американського впливу; досліджено особливості формування ареальної структури регіональної лексики, а також іншомовний вплив на канадську англійську мову, обумовлений соціально-історичними і міграційними процесами; здійснено класифікацію регіональних іменників за тематичним та ареальним принципами; виявлено семантичні параметри та характеристики даних одиниць.

У результаті дослідження було виявлено, що структура систем функціонування національних варіантів єдиної національно-негомогенної мови є неоднаковою внаслідок різного характеру відношень між стандартом і низовими формами існування мови.

Англо-канадський варіант характеризується динамічною, нестійкою системою свого функціонування, оскільки в Канаді до теперішнього часу зберігаються суперечності між тенденцією збереження позицій британського мовного стандарту, стихійним американським мовним впливом і пошуком власної національної мовної ідентифікації, яка виявляється в прагненні розкрити і кодифікувати дивергентні характеристики, властиві власне літературній мові англо-канадців.

Задля здійснення ефективної мовної політики Канада має стійке об'єктивне історичне підґрунтя. Англо-канадська мова володіє потужними ресурсами регіоналізмів, які знаходяться в складних парадигматичних стосунках із лексикою національного стандарту, розвиваючись при цьому в напрямку включення в даний національний стандарт та інтенсивного збагачення загальноканадського лексичного фонду.

Оскільки в сучасному канадському суспільстві сильною, якщо не абсолютно домінуючою, є тенденція пошуку національної специфіки, розвитку національної самоідентифікації, загроза субституції молодого національного стандарту якимось із екзонормативних – британським або американським – не є великою.

Проте формальна можливість цього існує, оскільки багато канадців у метропольній провінції Онтаріо все ще вивчають англійську мову згідно з британськими посібниками і лексикографічними джерелами, а в регіонах, особливо в Квебеці і на Заході країни, з американських примірників. Динаміка розвитку англо-

-канадського стандарту мала періодичний уклін то в британський, то в американський бік. На сучасному етапі система цінностей канадців стрімко змінюється в бік укріплення всього національного, своєрідного, у тому числі і мови. Теза про гомогенність канадської англійської мови нівелюється в сучасній канадській лінгвістиці положенням про її ареальний розподіл. У сучасній англійській мові Канади виділяються східний, західний та північний ареали.

Дослідження найбільш активного в семантичному плані шару регіональної лексики – іменників, які позначають поняття повсякденного життя та навколишнього світу людини в різних ареалах англо-канадського варіанта, свідчить про залежність семантичних параметрів лексичних одиниць від їх функціонально-територіальних характеристик.

Так, діалектні за походженням одиниці східного ареалу зазвичай однозначні та функціонально ізольовані, як наприклад, у тематичному ряді позначення професій ЛСГ позначення людей відмічаються однозначні слова, функціонально обмежені однією провінцією: **vice-admiral** ‘капітан риболовного судна’ (Ньюф., істор.); **habitant** ‘франко-канадський селянин, фермер’ (К); **engagé** ‘робітники хутряної компанії’ (К) – більша частина даних слів – історизми, які не отримали подальшого семантичного розвитку. **Outporter, bayman** ‘мешканець рибальського поселення’ (Ньюф.) [8] – однозначні ізольовані слова (функціональний діапазон у межах однієї провінції Ньюфаундленд), які є абсолютними синонімами.

Регіолектні одиниці Заходу і Півночі, які також не відрізняються розвиненою полісемією, водночас спроможні вступати в різноманітні синонімічні зв'язки. Наприклад, у тематичному ряді позначення транспортних засобів північного ареалу Канади кожний вид саней в оленячих або собачих упряжках можуть мати декілька синонімічних номінацій за різноманітними суттєвими ознаками. Отже, моносемантичне регіональне слово **ice-cruiser** утворює синонімічну пару з загальноканадським іменником **snowmobile** ‘аеросани’. Подібне явище спостерігається також у синонімічному ряді, у якому північний регіоналізм **komatik** ‘відкриті ескімоські сани в собачій упряжці’ пов'язаний з загальнонаціональною лексико-семантичною парадигмою за допомогою загальноканадських синонімів **Eskimo sled** та **Eskimo sledge**. Це свідчить про те, що регіоналізми Півночі і Заходу підвищили функціональний статус і перейшли від діалектизмів до розряду місцевої стандартної лексики.

Бісемічний розвиток регіоналізмів переважає над полісемантичним у всіх ЛСГ. Наприклад, у тематичному ряді позначення людей західного ареала бісемічна регіональна одиниця **kloochman** – 1. Індіанка (З.У., П.-З., 1849 р.) → 2. Білий чоловік, який живе з індіанкою (З.У., П.-З., 1938 р.) [8] – містить у своїй семантичній структурі метонімічне перенесення типу „об'єкт-суб'єкт”. Обидва значення цього слова ізольовані від загальнонаціональної лексико-семантичної системи.

Синонімічні відношення між регіоналізмами канадської англійської мови різноманітні у функціональному плані. Оскільки синонімічний потенціал окремого регіоналізму визначається ступенем його багатозначності, різноманітні функціонально-територіальні стосунки між синонімами з неоднаковою частотністю реалізуються в кожній дослідженій ЛСГ. Наприклад, полісемантичне слово **sled**, основний ЛСВ якого є загальноканадським, має такі значення:

Таблиця 1 – Значення полісемантичного слова **sled**

Sled	1. Сани в собачій упряжці (1577 р.)
2. Легкі сани в собачій упряжці для одного пасажера (П. та П. – З., 1784 р.)	3. Невеликі сани для вивозу каміння з поля (1872 р.)
	4. Сани в складі санного потягу, санний потяг (П., 1952 р.)

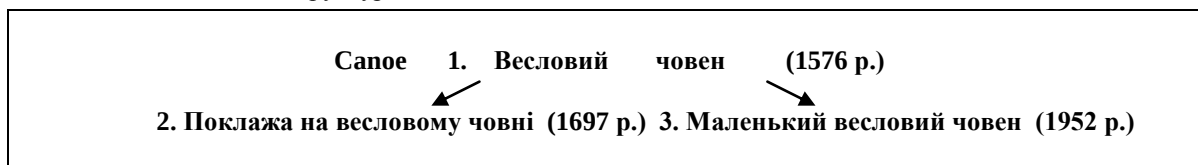
Внаслідок наявності в даній лексичній одиниці загальноканадських ЛСВ 1 і 3, регіональні канадські ЛСВ 2 і 4 є також включеними і до загальнонаціональної лексико-семантичної системи. Також ЛСВ слова **sled** мають синонімічні відношення з великою кількістю регіонально маркованих північних одиниць: **sled** (ЛСВ 2) (П.) – **cariole** (П., П. – З.) – **berline** (П.) – **toboggan** – **tabanask** (П.) – **carryall** – **dog, cariole** – **dog, toboggan** – **traineau** – **train** (істор.); **sled** (ЛСВ 4) (П.) – **train** (П.) – **sled train** (П.) – **tractor train** (П.) – **swing, tractor swing** (П.) – **cat swing** (П.) – **tractor brigade** (П.) [8].

Синонімічний ряд, до якого входить ЛСВ 2 слова **sled**, характеризується як діатопічним, так і стильовим протиставленням членів, оскільки він включає поряд із нейтральними одиницями історизм **train**. Іменник

toboggan є багатозначним словом. Його регіональний ЛСВ ‘маленькі сани в собачій упряжці’ (1881 р.) є результатом спеціалізації основного загальноканадського значення ‘маленькі індіанські сани’ (1791 р.)

Випадки міжареальної синонімії є одиничними у всіх ЛСГ через те, що наявність ідентичної реалії у віддалених територіально один від одного регіонах є, скоріш за все, винятком, аніж закономірністю. Міжареальне вживання слова в одному й тому ж ЛСВ спостерігається між Заходом і Північчю, Сходом і Північчю, особливо між Ньюфаундлендом і Північчю. Наприклад, регіолектне значення слова **canoe** ‘маленький весловий човен’ (Ньюф.) є одним із ЛСВ у семантичній структурі полісемантичного слова:

Таблиця 2 – Семантична структура полісемантичного слова **canoe**

Регіолектне значення (ЛСВ 3) утворено в результаті спеціалізації загальноканадського ЛСВ 1. ЛСВ 2 є також загальнонаціональним, отже **canoe** є елементом загальноканадської лексико-семантичної системи. Канадський ЛСВ ‘маленький весловий човен’ (ЛСВ 3) розширює діатопічний діапазон і в значенні ‘маленький спортивний весловий човен’, ‘каное’ стає одиницею загальноанглійського вокабуляря і інтернаціоналізмом [9; 10].

Найбільш типовою є синонімія лексичних одиниць усередині окремого регіону або в суміжних регіонах єдиного загального ареалу (внутрішньорегіональна і міжрегіональна внутрішньоареальна синонімія). Дані територіальні типи синонімічних відношень регулярно спостерігаються в ЛСГ позначення людей, ЛСГ тварин і рослин, ЛСГ позначення транспортних засобів західного та північного ареалів англо-канадського варіанта, тобто в ареалах, які відрізняються великим простором і неоднорідністю населення їх різноманітних провінцій.

Регіонально-національна синонімія, за якої загальноканадське слово (домінанта) має ряд місцевих специфічних відповідностей, є проявом закону синонімічної атракції в національній лексико-семантичній системі канадської англійської мови, коли якась значуща реалія отримує найменування у всіх ЛСГ як національного вокабуляря, так і в лексиці територіальних узусів. Такий тип синонімії є особливо характерним для ЛСГ позначення тварин і рослин та спостерігається у всіх ареалах. Наприклад, у тематичному ряді позначення тварин північного ареалу знаходиться синонімія однозначних позначень канадського північного оленя: **tuktu** (1748 р.) – **reindeer** – **deer** (загальноканад., 1577 р.) – **caribou** (загальноканад., індіан., 1665 р.) [8]. Першими спостерігалися два синоніми-варіанти з поняттям ‘канадський північний олень’ – **deer** і **reindeer**. Ескімоське **tuktu** пізніше запозичується в англійську мову Півночі Канади. Дані слова розвинули ЛСВ у результаті спеціалізації загальноанглійського значення: **deer** 1. ‘Олень’ → 2. ‘Канадський північний олень’; **reindeer** 1. ‘Північний олень’ → 2. ‘Канадський північний олень’. Індіанське запозичення **caribou** функціонує, згідно з позначкою, як загальноканадська одиниця [9; 10].

Національна лексико-семантична система сучасної англійської мови в Канаді динамічно розвивається в умовах досить активної взаємодії регіональної лексики із загальнонаціональною, до того ж остання, як правило, сама є результатом функціонально-територіального розвитку регіоналізмів.

Роль регіональних одиниць у формуванні національної стандартної лексико-семантичної системи безпосередньо залежить від їх парадигматичної активності, яка зумовлена номінативною актуальністю даного шару лексики, законом синонімічної атракції, згідно з яким найбільш важливі реалії життя канадців отримують більшу кількість позначень, схильних до регіональної варіативності.

Лексика регіонального походження, як і загальнонаціональна в цілому, формувалася і досі формується в Канаді в умовах історичного і сучасного мультилінгвізму, використовуючи як власні ресурси, так і запозичення з французької, німецької, американської, аборигенних та інших мов. Отже, відображення різноманітних культур, світоглядів, картин світу найяскравіше зберігається і відбивається саме на регіональному рівні мови. Лексика регіонального походження не тільки являє собою суттєву дивергентну ознаку низового рівня функціональної парадигми канадського варіанта англійської мови, регіоналізми розширюють базові ресурси розвитку національного вокабуляря, зміцнюючи самобутню нормативну основу канадського варіанта літературної англійської мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степанов Г.В. Объективные и субъективные критерии определения понятия "вариант языка" / Г.В. Степанов // Типология сходств и различий близкородственных языков. – Кишинев: Изд-во Штиинца, 1975. – С. 22-32.

2. Чередниченко А.И. Метафорические вопросы языкового варьирования / А.И. Чередниченко // Грамматические и лексические аспекты регионального варьирования полинациональных языков. – К. : Изд-во КГПИИЯ, 1988. – С. 6-12.
3. Жлуктенко Ю.А. Теория национальных вариантов языка / Ю.А. Жлуктенко // Варианты полинациональных литературных языков. – К. : Наукова думка, 1981. – С. 5-19.
4. Haugen E. Dialect, Language, Nation // American Anthropologist. – 1966. – N 68. – P. 922-935.
5. Avis W.S. Canadian English in its North American Context // Essays and Articles by W.S. Avis. – Kingston: Military College of Canada, 1978. – P. 35-49.
6. Görlach M. Varieties of English Around the World // Englishes. Studies in Varieties of English 1984-88. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamin Publishers, 1990. – 212 p.
7. McConnell R.E. Our Own Voice: Canadian English and How It Came To Be. – Toronto: Gage, 1978. – 276p.
8. A Dictionary of Canadianisms on Historical Principles / Ed. by W.S. Avis et al. – Toronto: Gage, 1967. – 927 p.
9. Compact Dictionary of Canadian English / Ed. by Th.P. Paikeday. – Toronto: Holt, Rinehart and Winston, 1976. – 844 p.
10. The Canadian Intermediate Dictionary. – Toronto: Gage, 1979. – 1957 p.

УДК 070.41 (477.64)

ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИЦІЙНО-ГРАФІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ЗАГОЛОВКІВ НА ШПАЛЬТАХ ЗАПОРІЗЬКОЇ ПРЕСИ

Микитів Г. В., ст. викладач, Жирівський М. Б., студент

Запорізький національний університет

Стаття присвячена дослідженню композиційно-графічного оформлення заголовків на сторінках запорізької преси. Проаналізовано їх шрифтові особливості і специфіку верстки.

Ключові слова: заголовок, газета, верстка, шрифт, композиційно-графічне оформлення.

Мыкытив Г.В., Жиривский Н.Б. ОСОБЕННОСТИ КОМПОЗИЦИОННО-ГРАФИЧЕСКОГО ОФОРМЛЕНИЯ ЗАГОЛОВКОВ НА ПОЛОСАХ ЗАПОРОЖСКОЙ ПРЕССЫ / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья посвящена исследованию композиционно-графического оформления заголовков на страницах запорожской прессы. Проанализированы их шрифтовые особенности и специфика верстки.

Ключевые слова: заголовок, газета, верстка, шрифт, композиционно-графическое оформление.

Mykytiv H.V., Gyrivskij M.B. FEATURES OF COMPOSITION-GRAPHIC REGISTRATION OF TITLES ON COLUMNS OF ZAPOROZHIA PRESS / Zaporizhzhya National University, Ukraine.

The article is devoted to research of composition-graphic design of titles on the pages of the Zaporozhzhia press. The font features and specific of make-up are analyzed.

Key words: title, newspaper, make-up, font, composition-graphic design.

Сучасна людина живе в оточенні великої кількості інформації. Завдання ЗМІ – не лише вибрати з усього потоку найпотрібніші новини, а й примусити реципієнта прочитати або переглянути матеріал, привернути його увагу до публікації. Заголовки – це перше, на що звертає увагу читач, коли розгортає газету. Чим виразніший заголовок – тим швидше він приверне увагу читача до матеріалу. І навпаки, важливий матеріал може залишитися поза увагою, якщо він має нецікавий, непомітний заголовок. За французькою методикою перший рівень прочитання тексту – перегляд рубрик, заголовків, фото й текстів. Він привертає увагу 80-90 % тих, хто бере газету до рук. Читач визначається за якісь навіть не хвилини, а секунди. Тому бажано, щоб провідні матеріали кожної полоси мали чіткі заголовки. Інакше, навіть якщо в самій публікації викладено дуже цікаву інформацію, більшість потенційних читачів її не помітять [1, 8].

Вивченням місця заголовків та їх значення в композиції періодичного друкованого видання займалися вчені-теоретики та практики: Б. Вяземський, С. Галкін, Мішель Картер, О. Кисельов, В. Кухаренко, А. Лазарева, В. Попов, І. Табашников, Е. Фастовець, О. Мелещенко, В. Іванов, В. Шевченко та інші.

Інтерес теоретиків до вивчення газетних заголовків в останні роки значно зріс. Перші спроби їх аналізу